

[1997] 1 एस.सी.आर 837.

यू. पी. राज्य आणि इतर

विरुद्ध

कमिटी ऑफ मॅनेजमेंट आझाद उच्चतर माध्यमिक विद्यालय आणि एक.

3 फेब्रुवारी, 1997

[के. रामास्वामी आणि जी. टी. नानावटी, जे. जे.]

पेमेंट ऑफ सॅलरी अक्ट, 1971 :

1974 मध्ये हायस्कूलचे उन्नतीकरण - हायस्कूलशी संलग्न प्राथमिक विभाग - शिक्षकांना वेतन न देणे - प्रशिक्षित शिक्षकांना पात्रता प्राप्त केल्याच्या तारखेपासून किंवा शिक्षक म्हणून पदभार स्वीकारल्याच्या तारखेपासून कायदानुसार वेतन दिले जाईल - अप्रशिक्षित शिक्षक - शिक्षक आणि व्यवस्थापनाला नोटीस दिल्यानंतर शाळेचे जिल्हा निरीक्षक, चौकशी करणे आणि सरकारी नियमांनुसार दर ठरवणे आणि ज्या कालावधीसाठी पैसे द्यावे लागतील ते ठरवणे - तसेच अप्रशिक्षित शिक्षकांच्या नियुक्तीची प्रक्रिया ठरवणे - दोन महिन्यांत चौकशी पूर्ण करणे आणि नंतर अप्रशिक्षित शिक्षकांना नियमानुसार वेतन देणे - निर्देश जारी केले - सेवा कायदा.

दिवाणी अपील अधिकारिता : 1997 चे दिवाणी अपील क्र. 700.

1993 च्या एस. ए. क्रमांक 131 मधील अलाहाबाद उच्च न्यायालयाच्या दिनांक 7.9.94 च्या न्यायनिर्णय आणि आदेशावरून.

अपीलकर्त्यासाठी, आर. बी. मिस्रा साठी टी. एन. सिंग.

उत्तरवादींसाठी आर. पी. गुप्ता.

न्यायालयाचा पुढील आदेश देण्यात आला :

अनुमती देण्यात आली. आम्ही दोन्ही बाजूंच्या वकिलांचा युक्तिवाद ऐकला आहे.

अलाहाबाद उच्च न्यायालयाच्या द्वि सदस्यीय खंडपीठाने 7 सप्टेंबर 1994 रोजी विशेष अपील क्र. 131/93 मध्ये दिलेल्या न्यायनिर्णयावरून विशेष अनुमतीद्वारे हे अपील केले आहे.

द्वि सदस्यीय खंडपीठाने आक्षेपार्ह आदेशाद्वारे शाळांच्या निरीक्षकांना पेमेंट ऑफ सॅलरी अक्ट, 1971 च्या तरतुदींनुसार समाविष्ट असलेल्या प्राथमिक शाळेची तपासणी करण्याचे निर्देश दिले आहेत, जेणेकरून प्राथमिक विभाग 1974 मध्ये उन्नतीकरण केलेल्या हायस्कूलमध्ये विलीन करण्यात आला आहे की संलग्न करण्यात आला आहे, शिक्षक त्या शाळेत काम करत आहेत की नाही आणि या अहवालानुसार काम करणाऱ्या अशा शिक्षकांना पगार द्यायचा होता का हे शोधता येईल. त्या संदर्भात आम्ही हा अहवाल मागितला आहे. 25.1.1997 या तारखेच्या अहवालात, शाळांच्या जिल्हा निरीक्षकांनी म्हटले आहे की उत्तरवादी-संस्थेच्या संलग्न प्राथमिक विभागाची तपासणी 7 जानेवारी 1997 रोजी करण्यात आली होती. 6 सप्टेंबर 1989 रोजी गोरखपूर येथील जिल्हा शाळा निरीक्षकांच्या आदेशानुसार शाळेच्या प्राथमिक विभागाला संलग्न संस्था म्हणून मान्यता देण्यात आली होती आणि माध्यमिक शाळेशी संलग्न असलेल्या प्राथमिक विभागाच्या शिक्षकांना वेतन पेमेंट ऑफ सॅलरी अक्ट, 1971 अंतर्गत केले जात होते, असे पुढे नमूद करण्यात आले आहे. परंतु मान्यताप्राप्त शाळांच्या यादीतून शाळा वगळल्यानंतर पगार देणे थांबवण्यात आले. पुढे असे म्हटले आहे की संस्थेच्या नोंदींनुसार संलग्न प्राथमिक शाळा 1970 पासून सुरू आहे. असेही नमूद केले आहे की "संस्थेच्या संलग्न प्राथमिक विभागात एकूण 21 शिक्षक शिकवत आहेत, ज्यामध्ये 19 (एकोणीस) शिक्षक अप्रशिक्षित आहेत आणि 2 (दोन) प्रशिक्षित आहेत". अहवालात अधिक तपशील देण्यात आला आहे. संस्थेच्या प्राथमिक विभागात आढळलेल्या विद्यार्थ्यांच्या संख्येच्या संदर्भात, अहवालात असे नमूद केले आहे की 7.1.97 नुसार एकूण 859 विद्यार्थ्यांची नोंदणी करण्यात आली होती आणि 611 विद्यार्थी उपस्थित होते. पुढे असे म्हटले आहे की, "सध्या संलग्न असलेला प्राथमिक विभाग उच्च माध्यमिक शाळेच्या त्याच अधिकृत नियंत्रक/मुख्याध्यापकांद्वारे संचालित केला जातो आणि नियमांनुसार त्याच परिसरात शिक्षण दिले जाते".

वरील अहवाल लक्षात घेता, प्रश्न उद्भवतो : उत्तरवादी-संस्थेचा प्राथमिक विभाग माध्यमिक शाळेशी संलग्न राहिला पाहिजे की वेगळा ठेवला पाहिजे आणि मूलभूत शिक्षा परिषदेअंतर्गत स्वतंत्र शाळा स्थापन करणे आवश्यक आहे का. जेव्हा आम्ही राज्याच्या विद्वान वकिलाला त्या गावात स्वतंत्र शाळा स्थापन करण्यात आली आहे का असा प्रश्न विचारतो, तेव्हा ते आम्हाला त्या संदर्भात कोणतीही माहिती

देऊ शकत नाहीत. सादर केलेल्या अहवालावरून हे स्पष्ट होईल की तेथे इतर कोणतीही सरकारी शाळा कार्यरत असल्याचे दिसत नाही. अन्यथा, निरीक्षकाने त्या वतीने अहवाल दिला असता.

नोंदणी केलेल्या 800 पेक्षा जास्त विद्यार्थ्यांच्या तुलनेत 600 पेक्षा जास्त विद्यार्थी प्रत्यक्षात शाळेत शिकत आहेत ही वस्तुस्थिती लक्षात घेता, आम्हाला वाटते की 1970 पासून प्राथमिक विभागाला 1974 च्या उन्नतीकरण केलेल्या शाळेशी जोडणे न्याय्य ठरेल. तथापि, पगार देण्याच्या संदर्भात, अप्रशिक्षित शिक्षक पगार देण्यास पात्र आहेत की नाही हे नोंदीतून स्पष्ट नाही; तसे असल्यास, कोणत्या दराने आणि कोणत्या कालावधीपर्यंत आणि अप्रशिक्षित शिक्षकांची संबंधित नियमांनुसार नियुक्ती करणे आवश्यक आहे की नाही. अशा तथ्यात्मक आणि कायदेशीर स्थितीच्या अनुपस्थितीत, त्या मुद्द्यावर कोणतेही निर्देश देणे सुरक्षित राहणार नाही. अशा परिस्थितीत, १९ अप्रशिक्षित शिक्षकांचे वेतन अदा करता येईल का, याचा निर्णय घेण्यासाठी शिक्षक आणि व्यवस्थापक-उत्तरवादी यांना नोटीस दिल्यानंतर, जिल्हा निरीक्षक, महाराज गंज यांना चौकशी करण्याचे निर्देश देणे हा योग्य मार्ग असेल, असे आम्हाला वाटते आणि तसे असल्यास, शासकीय नियमांनुसार कोणत्या दराने, आणि कोणत्या कालावधीपर्यंत आणि सध्याच्या नियमानुसार आणि कार्यपद्धतीनुसार शाळेत अप्रशिक्षित शिक्षकांची नियुक्ती करण्यासाठी काय प्रक्रिया केली जाईल. जेव्हा त्या वतीने अहवाल दिला जाईल, तेव्हा त्यांना पगार देण्याचा मुद्दा त्यानुसार ठरवला जाईल. या दोन प्रशिक्षित शिक्षकांच्या बाबतीत, त्यांना पेमेंट ऑफ सॅलरी अक्ट, 1971 नुसार, त्यांची पात्रता प्राप्त झाल्याच्या तारखेपासून किंवा त्यांनी शिक्षक म्हणून कार्यभार स्वीकारल्याच्या तारखेपासून, यापैकी जे नंतर असेल तेव्हापासून पूर्ण वेतन दिले जाणे आवश्यक आहे. अप्रशिक्षित शिक्षकांच्या बाबतीत, आवश्यक चौकशी पूर्ण झाल्यानंतर त्यांना पैसे देणे आवश्यक आहे. शाळेच्या निरीक्षकांना आजपासून दोन महिन्यांच्या कालावधीत चौकशी पूर्ण करण्याचे आणि त्यानंतर नियमांनुसार आवश्यक वेतन देण्याचे निर्देश देण्यात आले आहेत.

त्यानुसार अपील निकाली काढली जाते. खर्चाबाबत आदेश नाही.

जी. एन.

अपील निकाली काढण्यात आली.

अस्वीकरण

"या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याचा / तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरिता वापर

करता येणार नाही. तसेच, इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरीता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबाजवणीकरीता वैध मानला जाईल."